

Pakistan – Pevnosť a Šalimarské záhrady v Lahore

Pevnosť Lahore/Láhure sa stala v roku 1816 sídlom ghaznianskej/ghaznavidskej dynastie. Tisíc rokov bolo Lahore hlavným mestom Punjabu/Pandžábu. Údajne ho založil Loh/Lah, syn legendárneho Ráma Čadru. Prvé písomné zmienky o meste pochádzajú z roku 630 n. l. od čínskeho cestovateľa Hsuan Tsanga. Mimoriadny rozvoj zaznamenalo počas vlády Veľkých Mogulov po roku 1524, keď sa v ňom uplatnila islamská architektúra. Súčasťou svetového dedičstva sa z Lahore stali v jeho severnej časti dva objekty – Mogulská pevnosť s 21 kultúrnymi pamiatkami a Šalimarské záhrady v štvrti Baghbanoura smerom na Amritsar.

Pevnosť Shahi Qila sa rozkladá na ploche 450 x 350 m nad kanálom – riekou Ravi. Postavili ju z červenkastého pieskovca a dekorovali mramorom. Medzi hlavné kultúrne pamiatky samotnej pevnosti patrí Prijímací dvor s palácom Diwan-i-Aam (1631) šaha Jahana, Dvor dám (žien a konkubín) Khilwat Khana uzavretý kúpeľňami a zo západu záhradou Paien Bagh, ku ktorým sa cez bránu Šah Burj prichádza Sloňou pasážou. Za ňou sú obývacie priestory a spálne, centrálna miestnosť s vodnou kaskádou a mramorový pavilón Naulakha (1631) zdobený rastlinnými geometrickými ornamentmi.

Nad riekou sa vypína hranolovitá Čierna veža (Kala Burj) a valcovitá Červená veža (Lal Burj), vedľa ktorej stojí Sála pre súkromné návštevy v popredí s obytnými budovami šaha Jahana. Bohoslužbám v pevnosti slúži Perlová mešita, ktorú dal postaviť šah Jahan v roku 1644. Šalimarské záhrady v severovýchodnej časti mesta založil šah Jahan/Džahán v rokoch 1640 – 1642. Charakterizujú ich 3 terasy, asi 400 fontán a kaskád, jazierka, kráľovský kanál Shah Nadarque, množstvo kvetinových záhonov s ružami, tulipánmi, cyklaménmi, astrami, kosatkami atď. Tieň tvoria mohutné figovníky, pomarančovníky a cyprusové aleje. Súčasťou záhrad, členených s geometrickou presnosťou na rôzne tvary, sú mramorové a pieskovcové pavilóny. Z tohto materiálu dal v roku 1637 šah Jahan postaviť pre svojho otca Jehangirove mauzóleum, zdobené polodrahokamami z Karakoramských baní. V Starom meste Lahore k významným pamiatkam patrí mešita Wazir Khan (1634) s keramickými mozaikami a Zlatá sikhská mešita Sunehri (1753).

Pevnosť a Šalimarské záhrady v Lahore sú súčasťou SD od roku 1981 (Sydney).

Mexiko – Zóna historických pamiatok mesta Tlaxotalpan

Mesto Tlaxotalpan postavili na brehu rieky Papaloapan (Motýlia rieka) oproti jej prítoku Río San Juan v močaristom kraji s ostrovmi. Na jednom z nich už v predkolumbovskom období vybudovali Aztékovia sídlo Tlaxotalpan. Rieku Papaloapan objavil v roku 1518 Juan de Grijalba. V roku 1521 sa sem dopravili za zlatom Pedro de Alvarado a Gonzalo de Sandoval.

V roku 1550 tu založil Gaspar Rivadeneyra namiesto rybárskeho sídla riečne prístavné mesto a dal postaviť prvú kaplnku La Virgen de la Candelaria. Mesto, v ktorom sa zdržiavalo dosť indiánov a ich križencov s černochochmi (pardos), viackrát vyhorelo.

V 18. storočí sa do neho nasťahovali francúzski, nemeckí a talianski emigranti. V roku 1821 už prosperovalo ako významné obchodné stredisko, zamerané najmä na skladovanie a transport dreva, tabaku, bavlny, cukru, brandy, soleného mäsa, kože, obilia, krokodílov, volavčieho peria, mydla a nábytku. V roku 1849 postavili v meste divadlo Nezahuacoyoti a radnicu, v roku 1865 nemocnicu, a nové obchodné centrum.

Začiatkom 20. storočia pribudli školy, tri kostoly, 9 výrobní, 100 jednoposchodových a 25 dvojposchodových domov, 1 trojposchodový dom a 54 viliek. Súčasťou SD sa stalo 153 samostatných blokov, ktoré sú zoskupené pozdĺž západno-východných paralelných ulíc (called) a kolmých ulíc (callejones). Spolu tvoria harmonizovaný urbanistický komplex doplnený palmami a parčíkmi.

Farebné domy, sklady a kostoly v okolí námestíček a pozdĺž rieky zdobí ornamentálna výzdoba a drevená dekorácia. V roku 1970 zrekonštruovali Plaza de Santa Marta. V jednom dome zriadili Museo Salvador Ferrando a v ďalšom roku 1977 kultúrny dom Augustina Lara. Štát Veracruz 31. 12. 1966 uznal Tlaxotalpan za typické zachované mesto, ktoré sa prezidentským dekrétom z roku 1986 stalo zónou historických pamiatok.

Zóna historických pamiatok mesta Tlaxotalpan je súčasťou SD od roku 1998 (Kjóto).

Brazília – Sanktuárium Bom Jesus do Congonhas

Sanktuárium sa nachádza v štáte Minas Gerais, asi 65 km južne od Belo Horizonte v Brazilskej vysočine zlatonosnej rieky Maranhao. Zaberá kalváriu s pútnickým kostolom na vrchu Maranhao v Serra da Moeda v zlatokopeckom meste Congonhas do Campo. Výstavbu na kalvárii financoval od roku 1757 do svojej smrti v roku 1765 bohatý zlatokop Feliciano Mendes, ktorý sa zaprisahal, že keď vyzdravie, urobí z kopca Maranhao svätý vrch Golgotu, na ktorý vynesie kríž. Po naplnení túžby svoju prísahu splnil. Kalvária dostala obdobnú podobu ako v portugalskom meste Braga.

Staviteľmi podľa Aleijadinha (mrzáka postihnutého leprou) v rokoch 1757 – 1765 boli Thomas de Maia Brito a Antonio Gomes. Kostol a areál dotvoril osobne tento slávny brazílsky barokový architekt, vlastným menom Antonio Francisco Lisboa (1738 – 1814) so svojimi žiakmi. Kostol, ktorý pápež Pius XII. povýšil na baziliku, sa takto stal ukážkou brazílskeho barokového a rokokového umenia spolu so šiestimi kaplnkami umiestnenými po stranách kalvárie. Tieto nasledujú v poradí Posledná večera, Kristus na Olivovej hore, Zadržanie Krista, Bičovanie a korunovácia Krista, Nesenie kríža, Ukrižovanie. Do kaplniek síce nemožno vstúpiť, no cez ich dvere dostatočne vidieť súbory drevených sôch od Aleijadinha a jeho žiakov, ktorí vyrezali najmä postavy vojakov. Týchto 66 sôch znázorňujúcich uvedené výjavy po roku 1799 pomaľovali Francisco Xavier Carneiro a Manuel da Costa Ataíde. Do baziliky sa vchádza po nezastrešenom slávnostnom rozdvojenom schodisku na podstavcoch zábradlia s 12 sochami (Aleijadinho). Okrem Daniela a Jonáša sú všetky zložené z dvoch na seba položených častí. Na každej strane je šesť sôch znázorňujúcich prorokov.

Na priečelí Baziliky Senhor Bom Jesus de Matozinhos nad portálom, dvomi oknami a rímsoy je frontón s krížom a dvomi vežičkami. Vnútorňa baroková a rokoková výzdoba pochádza od Francisca Limu. Hlavný oltár zhotovil Antunes da Costa. Je do neho zakomponovaná aj socha Bom Jesus do Matozinhos, dovezená z Portugalska. Podľa nej pomenovali baziliku a k nej sa každoročne od 8. do 14. septembra schádzajú pútnici z celej Brazílie.

Sanktuárium Bom Jesus do Congonhas je súčasťou SD od roku 1985 (Paríž).

Gruzínsko – Bagratova katedrála a Gelatský kláštor

Bagratovu katedrálu postavili v roku 1001 – 1008 na vysokom brehu rieky Rioni (dnes v starej časti mesta Kutaisi, bývalého hlavného mesta kolchidského štátu a neskoršie v 15. – 17. stor. imeretského štátu). Patrí k najvýznamnejším kultúrnym pamiatkam Gruzínska a ukázkam gruzínskej sakrálnej architektúry z čias jeho zjednotenia kráľom Bagratom III. (975 – 1014). Vyniká proporčnosťou, priestorovou kompozíciou, umeleckou výzdobou a osobitou ornamentalistikou. Okrem západnej sa na všetky strany pripájajú apsidy. Z niektorých častí monumentálnej stavby sa zachovali len obvodové múry, keďže katedrálu značne poškodili Turci v roku 1691. Jej ruiny po dôkladnom výskume zreštaurovali a zakonzervovali v roku 1951.

Gelatský kláštor v kopcovitom teréne dal postaviť druhý zjednotiteľ Gruzínska – kráľ Dávid IV., budovateľ (1089 – 1125), zakladateľ Gelatskej akadémie – centra osvetly v období ranného stredoveku. V tom čase sa v kláštore vyučovala aj matematika, astronómia, medicína a rétorika. Kláštor sa stal zároveň nekropolou členov kráľovských rodín a význačných cirkevných hodnostárov. Pochovali tu aj jeho zakladateľa. Kláštor obstavali kamenným múrom. V jeho centre sa týči dómový hlavný Kostol Panny Márie s krížovým pôdorysom nad prekrížením s valcovitou nadstavbou nad kupolou, prekrytú kužeľovou helmicitou strechou. Spolu s narxetom a ďalšími prístavbami na koncoch kríža predstavuje ukážku typickej gruzínskej sakrálnej architektúry, budovanej z kamenných kvádrov. Dosahuje výšku 36 m. Jeho interiér zdobia stredoveké mozaiky a fresky biblických výjavov. Jedna z nich zobrazuje zakladateľa Dávida IV. Ostatné dva kupolovité kostoly – sv. Juraja a sv. Mikuláša pochádzajú z 13. stor. Prvý z nich dómovú štruktúru, ktorú dopĺňajú tri apsidy. Druhý dvojposchodový kostol má polyedrický tvar okolo štyroch stĺpov, s uplatnením drevených prvkov.

Bagratova katedrála a Gelatský kláštor sú súčasťou SD od roku 1994 (Phuket).

Spracoval: Jozef Klinda